

ANMELDELSER

ISA BAUD & INES SMYTH (red.): Searching for Security. Women's Responses to Economic Transformations. London & New York: Routledge 1997. 161 sider. ISBN 0-415-14227-X (hb).

Ovennævnte bog består af otte artikler der, foruden det indledende første kapitel, omhandler effekten af krig på kvinder og udviklingspolitikens instrumentale brug af kvinder som problemer eller løsninger (kap. 2); indskrænkningen af staten i de caribiske lande, effekterne heraf på især kvinder og deres respons herpå (kap. 3); former og fremtidige muligheder for uformelle og formelle sikkerhedsnet i Afrika i forbindelse med strukturtilpasning (kap. 4); globale udviklingspolitiske ændringer og deres forhold til sundhedspolitik samt kvinders placering inden for denne sektor gennem tiden (kap. 5); ændringer i Ungarns sociale system og effekten heraf på kvinder (kap. 6); effekten af Malaysias økonomiske restrukturering på kvinders arbejde i den formelle sektor (kap. 7) og sammenligning af Indiens og Chiles strategier og programmer for kvinder, der er hovedansvarlige for hushold (kap. 8).

Ved læsning af bogen fra ende til anden må man nødvendigvis spørge sig selv, hvorfor disse artikler er blevet samlet i én bog og ikke udgivet i diverse relevante tidsskrifter eller som arbejdsrapporter. Alle artiklerne udspringer af oplæg på workshoppen „Insecurity in the 1990s: Gender and Social Policies in an International Perspective“, og heri skal svaret nok findes, nemlig i den udbredte overbevisning, at en succesfuld international workshop bør resultere i en bog.

I det indledende kapitel giver redaktørerne en kort introducerende oversigt over de tre hovedfaktorer, der medfører usikkerhed i verden, nemlig den globale økonomiske krise, politiske konflikter og de økologiske problemer, som vi står over for (sidstnævntes årsag er til debat, bemærker de), og de fortæller, at bogen hovedsageligt vil tage udgangspunkt i økonomiske transformationer. Ifølge forfatterne rejser artiklerne to hovedspørgsmål: 1) Hvilken effekt har de globale ændringer haft

på kvinder? og 2) Hvordan har kvinder reageret på disse ændringer? Disse to spørgsmål er ikke nye, men har været rejst i den eksisterende litteratur om strukturtilpasning og økonomisk krise (hvilket forfatterne også bemærker). Dette betyder dog ikke, at disse spørgsmål ikke bør stilles igen, men at denne bog nok ville have haft større betydning – på grund af sin empiriske tilgang – hvis den havde fokuseret på de mere udokumenterede effekter af (og responser på) politiske konflikter og økologiske ændringer. Det er dog et problem, at mange af artiklerne ikke besvarer det, der skulle være bogens to hovedspørgsmål, eller kun berører dem overfladisk. Der mangler således en fællesnævner for de mangeartede emner (og geografiske steder), som behandles i artiklerne, til trods for redaktørernes påstand om det modsatte. Hvorom alting er, så har redaktørerne ikke gjort deres arbejde ordentligt på det helt basale niveau, hvor man sørger for, at artiklerne hverken bliver for lange og omfattende eller for korte og overfladiske. I denne bog finder man nemlig eksempler på begge dele. Artiklen om det ungarske system er 7,5 sider lang og forvirrende i sin udredning af det nuværende socialpolitiske system og efterlader én med et ønske om en mere udførlig beskrivelse og analyse af situationen. Artiklen om bistands- og sundhedspolitik fra kolonitiden til i dag, skrevet af den ene af redaktørerne, er på 26 sider og alt for lang og detaljeret for læsere, som ikke har en specifik interesse i sundhed, hvilket man næppe kan forvente, at størstedelen af denne bogs læsere har. For alle artiklerne, undtagen ovennævnte om sundhedspolitik, gælder det, at fokus stort set kun ligger på kvinder. Bogens titel lover ikke andet, men man kunne have ønsket sig, at man var „fulgt med tiden“ og taget kønsaspektet alvorligt.

Det positive element ved bogen er, at mange af artiklerne er interessante, og det skal selvfølgelig absolut ikke undervurderes. De fleste af artiklerne lægger hovedvægten på det empiriske og kontekstualiserende, mens nogle få er mere generelle og teoretiske, og specielt to fra den sidste kategori skiller sig ud ved at fremføre særligt interessante argumenter.

Den ene er Ruth Pearsons artikel om effekten af krig på kvinders reproduktive aktiviteter og seksualitet og udviklingspolitikens instrumentale brug af kvinder som problemer eller løsninger i stedet for agenter (kap. 2). Det interessante ved artiklen er for det første, at hun beskæftiger sig med, hvordan kvinders reproduktive rolle påvirkes af krig (det er den eneste artikel i bogen, som beskæftiger sig med politiske konflikter), hvilken, noterer hun, hidtil har været negligeret inden for feministisk forskning. Det andet interessante aspekt er hendes diskussion af den instrumentale brug af kvinder inden for politikker til bekæmpelse af miljødegradering og befolkningsvækst. Det er et problem ifølge Pearson, at disse strategier kalkulerer med årsags- og virkningsforhold, som er oversimplificerede og ikke svarer til realiteterne, og det er til dels en konsekvens af at ignorere kvinder som subjekter. Det betyder, at „Vi er stillet over for kvinders *tilstedeværelse* i diskursen. Men deres tilstedeværelse er ikke forudsat af en analyse eller forståelse af arten af deres *reproduktive arbejde* – kun formodninger om deres reproduktive rolle“ (s.19). Svagheden i artiklen er, at den både er overfladisk og tilfældig. For det første giver den kun en meget snæver analyse af krigens betydning for kvinder. For det andet forklarer artiklen ikke sammenhængen mellem global usikkerhed og instrumental brug af kvinder i udviklingspolitik, til trods for at det sidste ifølge Pearson er et træk ved global usikkerhed. Det virker, som om Pearson har haft to hovedargumenter, som hun ville ud med, og som så er blevet proppet ind under den samme paraply. Denne paraply er „international usikkerhed“, en paraply, som ifølge Pearson er at foretrække frem for „udvikling“, fordi udviklingsagendaen er blevet for restriktiv. Dette er hendes svageste argument for udviklingsdebatten, om end ikke politikken, har netop været karakteriseret ved at „give plads“ til nye emner og nye tilgange og har i alle tilfælde fokuseret meget på de globale ændringer og institutioner, som Pearson af en uforståelig – og ikke forklaret – grund ikke mener hører under „udvikling“.

Den anden artikel, der specielt skiller sig ud, er Gudrun Lachenmanns artikel om uformelle sociale sikkerhedsformer. Til forskel fra de fleste kritikere af strukturtilpasning argumenterer Lachenmann ikke for, at statens hovedansvar bør være at udbyde sociale ydelser, som under strukturtilpasningen ofte er blevet

beskåret samtidig med, at social ulighed og fattigdom er forøget. I stedet mener hun, at staten skal skabe et miljø, hvor ikkestatslige sociale organisationer har mulighed for at trives. Socialpolitik bør balancere mellem socialt ansvar og autonomi for sociale aktører. Det er svært at dele Lachenmanns optimisme med hensyn til, at kvinder vil drage fordel af sådan en styrkelse og formalisering af selvhjælp, mon ikke det bliver dem, der kommer til at bære den største byrde eller bliver marginaliseret i beslutningsprocesserne, og Lachenmann giver da heller ikke noget bud på, hvordan det kan undgås. Men det er forfriskende at møde en forfatter, som ikke „ukritisk kritiserer“ strukturtilpasning uden forståelse for den ofte økonomiske nødvendighed af restrukturering, men som samtidig ikke med al magt forsvarer det, men derimod kritisk kigger på, hvorfor og hvordan strukturtilpasning har en ødelæggende virkning på traditionel solidaritet og social sikkerhed.

Det er også værd at nævne Chee Heng Leng og Cecilia Ng Choon Sims artikel om restrukturering i Malaysia og dens betydning for kvinder i den formelle sektor, som er en velskreven og veldokumenteret artikel, uden at den dog fremfører nye argumenter til debatten, samt Mayra Buvinic og Geeta Rao Gupta's interessante sammenlignende artikel om Indien og Chiles statspolitikker for kvindelige familieoverhoveder. Gemma Tang Nains artikel om statens ændrede rolle i Vestindien er bestemt også værd at læse for den historiske gennemgang; dog er dens argumenter omkring effekterne af strukturtilpasning på kvinder til tider mere spekulative end dokumenterede.

Alt i alt er det en bog, der ikke kan anbefales som *bog*, men afhængig af ens interesser er artiklerne da bestemt værd at læse.

Julie Koch Laier
m.phil., ph.d.-stud.
Center for Udviklingsforskning